

REDACȚIA
și ADMINISTRAȚIA:
Deák Ferenc-utca 35.

Articoli și corespondențe pentru publicare se trimit redacțiunii.

Concure, inserțiuni și taxele de abonament se simit administrațiunii tipografiei diecezane.

BISERICA ȘI ȘCOALA

FOAIE BISERICĂ ȘCOLASTICĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

APARE O DATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ: DUMINECĂ.

ABONAMENTUL:

Pe un an 10 coroane.
Pe jum. an 5 coroane

Pentru România și străinătate:

Pe un an 14 franci.
Pe jum. an 7 franci.

—
Telefon pentru oraș și comitat Nr. 266.

Misiune socială.

În anii de jale și durere, ce-i trăim, e bogat secerișul morții. Năpraznicul războiu a nimicit o mulțime de vieți omenești, nu numai pe câmpul de luptă, ci a infectat și corupt cu microbi ucigători, până în generații îndepărtate și vieța sufletească și trupească a celor de acasă, dincoace de tranșee.

Insuficientă a fost la noi în țară îngrijirea de igiena publică și înainte de războiu. Stând îndărătul altor state în privința întocmirilor sociale și a instituțiilor umanitare indispensabile pentru susținerea vieții și conservarea sănătății, nu e mirare dacă mortalitatea copiilor, tuberculoza, alcoolismul, boalele epidemice și secrete s'au lătit într'un mod înspăimântător și catastrofal pentru viitor și au pricinuit în vieți omenești pierderi egale cu cele de pe câmpul de luptă. Lipsa de cultură și lumină în pături largi ale populațiunii, stările provenite în urma războiului au potențat mizeria și răul. Pierderile mari în viață și avere, ce le suferim în urma acestor împrejurări, numai prin o mai bună și sistematică îngrijire a moralității și sănătății publice, prin creierea de instituțiuni corăspunzătoare și suficiente se vor putea înlocui și sană. Statul democratic nu poate privi cu mâinile în sin o devastare, fără vre-un scop mai înalt, a vieții omenești.

Instinctul de conservare a și pus societatea în mișcare. La inițiativa reuniunii medicilor din Budapesta, în 25 Octomvrie n. se va ține în capitala țării un congres al igienei publice și prin bărbați competenți se vor debate toate chestiile și măsurile, ce va trebui să le ia statul și societatea pentru îndreptarea și îmbunătățirea stărilor sanitare decăzute și neglijate.

Se va reformă și igiena școlară și se va aduce în consonanță cu trebuințele reale ale vieții și experiențele războiului. Se plănuiește chiar și o reformă radicală a întreg învățământului poporal. Obiectele de învățământ fără vre-o importanță deosebită pentru viața de toate zilele, vor fi înlocuite cu materii mai

practice și mai necesare pentru formele de manifestare a vieții de mâne. Se vor predă de pe catedră și anumite învățături în privința cărora stăpâneă până acum la mulți un fel de aversiune. Tinerimea va ști încă din școală, din gura dascălului, ce datorinți are în raport cu corpul și sănătatea lui, față de ea însași, semenii săi și față de societatea omenească. Igiena va fi un obiect de învățământ obligat în toate institutele menite pentru cultura poporului. Fetele și băieții din școlile elementare vor învăța metoda de tractare și îngrijire a fraților mai mici. În preparandii se vor împărtași cunoștințe referitoare la asigurarea poporului și a muncitorilor. Cei mai maturi vor primi îndrumări cum să-și grijească în anumite cazuri sănătatea corpului. Aceste învățături le vor predă medici ori alte persoane cu o cvalificație corespunzătoare.

Față de chestiile sociale, cari preocupă azi toată lumea doritoare de pace, bunăstare și progres, nu pot rămâne indiferenți nici conducătorii naturali ai poporului nostru. Un câmp frumos, ce aduce roduri îmbelșugate, rezultate reale și vizibile, de activitate pastorală și estra școlară și pentru preoțimea și învățătorimea noastră și pentru toți aceia, bărbați și femei, cari au inimă și simt durere în fața suferinței și a mizeriei omenești. Și înțelegem și noi glasul vremii, care cere ca preotul să-și împlinească misiunea de păstor, de doftor al sufletelor în măsură mai mare, de pe o treaptă mai înaltă din scara îndatoriilor preoțești, ca între împrejurările normale. La toate ocaziunile ce obvin în viața pastorală, de pe amvon și în colaborare cu învățătorul prin conferințe de morală și igiena publică va lumina poporul, va sfătuși, îndemna și combate deprinderile rele, viața ușuratică și indiferentă în raport cu viitorul, neglijența în îngrijirea și creșterea pruncilor și toate păcatele din care izvoresc boale nimicitoare de viață și sănătate. Vă cere sprijin și mână de ajutor dela membrii comitetului parohial, între a căror datorinți și agende e și îngrijirea de moralitatea poporului și prin o împreună lucrare și într'o direcțiune, va forma o opiniune publică sănătoasă, care va înalță

pe cel virtuos și disprețul pe cel păcătos și nevrednic. Va stărui la toate ocaziunile binevenite pentru dăruiri pe seama orfelinatului, menit a ocroti și crește orfanii noștri rămași fără tată, uneori și fără de o mamă bună și îngrijitoare. Va sprijini și nizuințele forurilor administrative ale statului referitoare la îmbunătățirea moralei și a igienei publice.

Astfel lucrând și împlinind multele și grelele îndatoriri, ce ni-le impun vremurile istorice, ne vom mântui neamul și vom întări temeliiile bisericii vii a lui Hristos.

Nr. 1786 Pres. 1917.

Circular

cătră toate oficiile protopresbiterale și parohiale din districtul Consistorului gr. or. român din Oradea-mare.

În nex cu literile pastorale ale Preasfinției Sale Domnului Episcop diecezan Ioan I. Papp din 12/25 Septembrie Nr. 3316 Pres. 1917, vă aduc la cunoștință, că în 20 Septembrie (3 Octombrie) a. c. am fost instalat în scaunul de vicar episcopesc și președinte al Consistorului Orăzii-mari și cu această ziură mi-am început activitatea. Programul, cu care mi-am început misiunea, îl veți afla în foaia „Biserica și Școala”.

În noua funcțiune mi-se renouesc legăturile sufletești cu foștii mei elevi, acum preoți, cari constituie majoritatea covârșitoare a onoratului corp preoțesc. Cu aceeaș credință tare în Dumnezeu și iubire de oameni, ce-am profesat-o de pe catedră, îmi fac intrarea în noul meu cerc de activitate. Sper, că aceste legături sufletești vor facilita armonica conlucrare pentru mântuirea sufletelor încredințate nouă.

Vă rog să mă primiți cu atâta încredere, cu câtă iubire vin între Sfințiiile voastre și să-mi dați tot sprijinul la împlinirea misiunii, ce am luat-o asupra mea, de a ocărui cu frica lui Dumnezeu, cu credință și cu dragoste destinele scumpei noastre biserici din districtul Consistorului orădan.

Oradea-mare, la 20 sept. (3 oct.) 1917.

Roman R. Ciorogariu m. p.,
vicar episcopesc.

Vorbirea

P. C. Sale Dlui Dr. Iosif Olariu rostită la deschiderea anului școlar 1917/18.

*Preestimaților Domni,
Iubiților elevi!*

Imprejurările de acum sunt poate mai grele decât erau anul trecut. De aceea nici anul școlar curent nu s'a putut deschide mai înainte, iar D-Voastră iubiților elevi, ca să puteți răspândi mâne-poimâne lumina adevărului și bi-

nelui, cu puteri îndoite va trebui să Vă însușiți acele cunoștințe trebuincioase, ce colegilor D-Voastre mai norocoși, li se dădeau în cursul unui an școlar întreg. D-Voastră pătrunși de misiunea grea ce Vă așteaptă, am deplină convingere, Vă veți și strădui să umpleți golul de timp prin arguință înzecită, zel învățat și conștiințesitate.

În tuncă aceasta grea a D-Voastre nu veți pierde însă nicipând din vedere un moment, care primează toate datoriile omului ca membru al bisericii, statului, societății.

Biserica, statul și societatea n'au trebuință numai de oameni luminați, înzestrați cu multe cunoștințe, ci au îndeosebi trebuință de oameni, cari în momente de grea cumpănă, sunt în stare să-și jertfească averea, chiar viața.

Biserica noastră ortodoxă din începutul ei a profesat și profesează și acum alipirea, iubirea patriei, a gliei de care e legată viața vremelnică a fiecărui individ. Dovadă grăitoare tuturor celorce vreau să înțeleagă dau ostașii noștri de caldul lor patriotism în lupta mare ce s'a încins de 3 ani trecuți între popoarele lumii. Românul nostru a luptat și luptă pe toate fronturile cu eroism aproape neîntrecut, cu lăpădare, chiar uitare de sine ce pune în uimire pe conducătorii, superiorii lor, cari îi cunosc mai deaproape și drept recunoștință le împodobesc piepturile cu diferite decorații. Tranșeele, focul etc. sunt așadar piatra de probă a patriotismului Românilor noștri. Luați și D-Voastră această pildă. Dar în loc de tranșee foc etc., arătați în școală această virtute înaltă, dzească. Aci anume să Vă povățuiască întreitul simbol: biserica, neamul și scumpa noastră patrie. Intăia Vă fie scut și apărare între toate împrejurările grele ale vieții, căci: „Cine are mamă biserica — scrie s. Ciprian — are tată pe Dumnezeu”. În biserică viază și lucrează Dumnezeu. Ș'apoi cine altul poate scăpa pe om din toate nevoile, cum zice psalmistul: „Săracul acesta a strigat și Domnul l-a auzit pe dânsul și din toate năcazurile lui l-a mântuit” (Ps. 33. 6), sau: „Dumnezeule! sprijinitorul meu ești, Dumnezeul meu, mila mea” (Ps. 58. 10).

Neamul trebuie să ni-l iubim, căci altfel am fi vrednici de disprețul tuturor oamenilor de omenie; iar această iubire se manifestă mai vârtos în cultivarea graiului, limbii. Când facem aceasta însă nu ne este permis să neglijem datoriile noastre de cetățeni loiali ai statului, de a cărui înflorire, bunăstare suntem legați cu averea, viața, existența noastră. Prin urmare interesul nostru binepriceput ne impune, să ne dăm silința a ne însuși cât se poate mai bine

mijlocul cu care ni-l putem asigura — limba statului, iar de aci va urmă că ținem în cinste așezămintele, legile acestuia, ale statului.

În urmă glia acestui pământ, de patrie ne leagă un trecut destul de frumos. Românul își iubește țara, patria în care s'a născut, a crescut, unde are mormânturile atâtor rudeni, pământul de care-l leagă atâtea suveniruri răboșite în viața lui de om.

Punându-vă iubiților elevi toate acestea la inimă, îmi mai rămâne să Vă aduc aminte unele dispoziții ale legii școlare în vigoare la institutul nostru.

Vă îndemn deci a cercetă regulat școala și biserica, a fi cu atențiune la toate cele ce se petrec aci, căci în aceste două mari așezăminte nu se face nimic ce ar fi de prisos. Orice acțiune aci își are timpul, locul, menițiunea sa. Dar și afară de școală și biserică folosiți timpul cât se poate de bine, așa ca cercetându-Vă conștiința, nici când să nu se ivească în sufletul D-Voastră mustrarea, că atunci și atunci n'ați fost la loc, adecă momentul ori momentele acelea s'au strecurat pe dinaintea D-Voastră fără să aveți vre un folos. Față de superiorii D-Voastră purtați-Vă cu bunăcuviință, dându-le onorurile ce li se cuvine, iar între D-Voastră fiți ca frații cari se cinstesc, se iubesc între sine, căci cum zice iarăș psalmistul: „Iată acum ce e bun sau ce e frumos fără numai a lăcuți frații împreună“ (Ps. 132. 1).

Nu întrați în localuri și în societăți cu reputație rea, căci nu e fără temeiuri vorba Românului: „Spune-mi cu cine te însoțești, ca să-ți spun cine ești“. Și de aceea, ca să nu cadă oarecare umbră asupra numelui bun al D-Voastră, nu Vă amestecați cu ceice au adese pe buze cuvinte scandaloase, chiar imorale, de clevetire; feriiți-vă însă și a discuta chestiuni, cari ușor vă pot pricinui neplăceri cu autoritățile polițienești, militare.

Elevul, împiedecat din oarecare motiv a veni la școală ori biserică, are să aducă aceasta la cunoștința profesorului de curs ori directorului. Dacă cineva absentează din cauza unui morbo, apoi trebuie se înștiințeze resp. să se ducă la medicul institutului, iar după reînșănătoșare, fiecare elev are să aducă aviz medical.

Concedii pe 1 oară ori 1 zi dela școală, biserică dă profesorul de curs, pe 3 zile și concediu afară de oraș dă direcțiunea, concedii pe 10 zile corpul prof. în conferință, iar concedii mai îndelungate Ven. Cons. diecezan.

Conventicole, adunări publice ori secrete nu e permis a face; nu e permis nici a cercetă petreceri etc. fără știrea și învoirea prof. de curs, resp. a directorului.

Nesupunerea față de dispozițiile superiorilor și nerespectarea față de ei se pedepsesc cu relegare din institut, iar furtul, patima beției, jocul de cărți, bătaia se pedepsesc cu excludere din institut.

Reorganizarea

învățământului teologic și a educației seminariale.

De Dr. Lazar Iacob, profesor.

(Urmare).

Pe noi, Românii ortodocși din această țară, glasul vremii ne-a lăsat mai indiferenți, de aceea puțin rezultat putem arăta pe acest teren, deși ne bucurăm de roadele constituționalismului bisericesc de 50 de ani. Vor fi multe cauze, cari să esplice situația aceasta; așa se va zice — poate nu chiar fără temeiuri — că sărăcia noastră poartă vina la toate. Dar trebuie să recunoaștem, că sunt și alte cauze, în fața cărora nu ne putem scuză, anume: lipsa de orientare și de organizație, ce se vede la noi pe toată linia și faptul incontestabil, că astăzi în biserica noastră afacerile spirituale sunt subordonate afacerilor administrative și de aici se esplică, că la noi se dă mai multă atențiune restaurării corporațiunilor bisericești, ori unei alegeri de protopop, decât unei instituții culturale. Biserica este pusă pe bază birocratică, administrația — luată unilateral se consideră ca adevăratul scop al bisericii. Aceasta e adevărata cauză a stagnării noastre.

În felul acesta însă e primejduit sufletul și e timpul să revenim la starea reală, să îngrijim mai mult de suflet, pentru că altfel toată viața noastră bisericească se va degradă la un formalism sec, care nu va mulțumi trebuințele sufletești ale credincioșilor și o biserică așezată pe astfel de bază va trebui să-și piardă tot farmecul. Un serios avertisment ne fac în privința aceasta sectele, cari se încuibă în mijlocul credincioșilor noștri, amenințând viața lor bisericească, dar și românească.

E timpul suprem deci, ca și biserica noastră să se organizeze în conformitate cu trebuințele culturale ale vremii, asemenea celorlalte biserici, pentru că numai astfel își va putea realiza misiunea frumoasă: să apere viața bisericească și românească a neamului nostru în toate timpurile, pe cari Dumnezeu în a Sa pricepere le-a pus pentru viața neamului românesc.

În locul întâi trebuie să se îndrepteze atențiunea la școală, la pregătirea unui cler cult și evlavios, care să poată luă concurența cu clerul celorlalte confesii. În scopul acesta se impune necesitatea, ca institutul teologic să fie organizat și educație teologică să se pună pe temelie mai solidă.

Ce este de îndreptat în institutul nostru, se va vedea din înșirarea neajunsurilor organizației actuale.

1. O cerință esențială pentru fiecare școală este planul de învățământ, în lipsa căruia nu se poate face instrucție adevărată. Neajunsul acesta îl simțesc profesorii dela teologia noastră în măsura cea mai mare. Nu avem un plan de învățământ autoritativ, în care să se stabilească amănunțit și pentru mitropolia întreagă, conform trebuințelor actuale, disciplinele teo-

logice și extensiunea în care să fie predate. Urmarea acestei stări este că nu se poate crea armonia învățământului, condiția esențială pentru educație. Și dacă astăzi studiile teologice și în lipsa planului de învățământ, se predau destul de temeinic, lucrul acesta are a se atribui ca merit profesorilor, cari și în împrejurările acestea nefavorabile își dau silința să satisfacă condițiilor unui studiu mai avansat.

2. Lipsește o pragmatică, care să normeze calificarea, drepturile și datoriile profesorilor. De lucrul acesta s'a făcut îngrijire la toate școlile din lume, numai profesorii dela institutul nostru stau fără nici un îndreptar în activitatea lor. Chiar dacă ar fi unele dispoziții de natura aceasta, ele sunt împrăștiate prin multe protocoale sinodale ori congruente, încât se poate spune, că se pierd. Starea aceasta are ca urmare, că pentru toate afacerile, cari demult trebuiau să fie regulate, se cer instrucții speciale dela Consistor, sporindu-se fără nici un rost numărul „esibitelor”, dându-se astfel la lumină lipsa de sistem și de un plan determinat a administrației noastre.

Cu organizația stăm așa de rău, încât la institutul teologic nici astăzi nu sunt sistemizate catedrele conform disciplinelor teologice, lucru care s'a făcut la toate școlile medii, fără să mai vorbim de școlile de specialitate, pare că teologia ar fi lipsită de sistem și din cauza aceasta nu s'ar putea sistemiza catedrele.

Din pricina acestor stări ajungem în situație de adevărată jenă, de căteori se interesează cineva de organizația institutului nostru, cum s'a întâmplat și cu prilejul lucrărilor de trecere la fondul de pensii regnicolar. Aici trebuia să se țină seama de catedre și de continuitatea profesorilor la acestea și, ca să prevină greutățile în direcția aceasta, secretarul ministerial a întrebat, că nu are și teologia noastră vre-un plan de organizație, cum au instituturile celorlalte confesiuni. Chiar și în chestia calificăției pentru catedre la teologie a trebuit să se spună în general, că un conclud oarecare sinodal cere doctoratul în teologie. Noroc, că monografia institutului este în lucrare și s'a putut da de concludul acela. În situația aceasta, ce îcoană își vor face despre noi oamenii deprinși la ordine, ne putem ușor închipui.

3. Intre factorii cari contribuiesc mai mult la ridicarea unei școli, trebuie să se numere puterile didactice; acestora trebuie să se creeze atare situație, ca să se poată dedica exclusiv și cu toată însuflețirea la opera educației.

Condiția aceasta esențială lipsește în institutul nostru; la noi s'a creat profesorilor o situație așa de grea, cum nu se întipină la alte școli teologice și la nici o școală medie din lume. Pe tema aceasta s'ar putea scrie adevărate plângeri, dar nu este vreme nici nevoie de acestea, căci pentru cunoașterea greumântului ce-l poartă profesorii dela institutul teologic gr.-or. român din Arad, ajunge să înșirăm împrejurările următoare:

Profesorii de teologie sânt obligați la cel puțin 20 de ore pe săptămână*). La nici un institut teologic străin nu vom găsi lucrul acesta; acolo profesorii propun 8--10 ore. Chiar și la școlile medii profesorii nu pot fi obligați la mai mult decât 18 ore de

propunere, iar plusul de ore se remunerează deosebit. Și trebuie să se recunoască, că este mare deosebire între propunerea studiilor în școlile medii și a disciplinelor teologice, abstracte, cari reclamă mai multă pregătire și aprofundare. La școlile medii situația e ușurată și prin împrejurarea, că fiecare profesor predă studiile, cari se țin de specialitatea lui.

Profesorii de teologie și în privința aceasta stau mai rău decât profesorii dela școlile medii și chiar decât colegii dela institutul pedagogic, cari deasemenea predau studiile lor de specialitate. La noi directorul, reținut și de afacerile administrative și trei profesori trebuie să propună nu numai studiile teologice, lucru care cu împărțea bună ar fi încă ideal, dar cei trei profesori trebuie să predea și studiile cari nu aparțin teologiei: științele pedagogice, constituția (noțiuni de drept), limba și literatura română și până în anul acesta tot asupra lor a căzut și sarcina de a propune religia la institutul pedagogic în 8 ore pe săptămână. Și pentru munca aceasta nu au fost remunerați deosebit, deși ar fi drept și echitabil, pentru că prin nici o lege nu se poate impune unui profesor să dea lecții — fără plată — din studii, pentru cari nu are pregătiri speciale și pentru cari trebuie să se facă autodidact, sau să propună la alt institut, când și de altfel are destule neajunsuri cu catedra lui de teologie. De altfel faptul acesta este și anti-pedagogic, fiind în detrimentul autorității, de care trebuie să se bucure profesorul înaintea elevilor, în fața cărora niciodată nu ar trebui să apară în rolul de autodidact.

În atare situație, când profesorul are aproape atâtea ore ca și elevul, este cu neputință ca profesorul să facă studiu temeinic și să poată ține cursuri, cum s'ar cere la o școală superioară, ci e condamnat să-și mistuie forțele fără folos deplin pentru elevi și fără mângâiere pentru sine.

4. Intre neajunsurile institutului trebuie să se amintească și plățile precare ale profesorilor, cari nu stau în raport cu pregătirea îndelungată și cu datoriile profesorilor. Dela profesorii institutului nostru s'a cerut abnegație și lucru mult, dar niciodată nu s'a făcut îngrijirea, să li se asigure un trai cinstit, în conformitate cu poziția lor socială; îmbunătățire de plată li s'a făcut numai la stăruințe repetite și numai atunci, când eră convingerea deplină, că profesorii cu plățile lor sunt condamnați la cură formală de slăbire.

În situația aceasta sunt profesorii și astăzi; plata lor nu ajunge nici pentru acoperirea celor mai arzătoare trebuințe ale vieții, cu atât mai puțin pentru satisfacerea necesităților culturale împreunate cu cheltuielile lor. Profesorul ar avea lipsă de bibliotecă, să-și procure isvoarele indispensabile pentru specialitatea lui. Ca unul care locuiește în oraș, trebuie să se îmbrace cum cere poziția lui socială, în ferii ar trebui să facă călătorii de studiu și după o muncă istovitoare doară ar avea și el drept se cerceteze un loc de cură. Dar plata lui nu ajunge nici pentru trai, cu atât mai puțin pentru trebuințele acestea, cari însă nu pot fi considerate ca lux ci ca simple necesități.

În ce privește plata putem afirma, că și cel din urmă muncitor e în situație mai fericită, pentru că acela își taxează lucrul potrivit împrejurărilor de trai, când pânea s'a scumpit și lucrul lui e mai scump, până când profesorul e avizat să trăiască din plata lui, fără adause corespunzătoare, și atunci când traiul s'a scumpit cu sute și sute de procente. Și dela pro-

*) În anul școlar 1916/17 — în urma memoriului prezentat Veneratului Consistor — numărul orelor s'a redus prin introducerea unor cursuri bienale. Dar cursurile acestea nu sunt sistemizate încă, ci s'au introdus numai de probă.

nesor se mai cere în societate să facă față și necesităților unui cărturar. În atari împrejurări e cu neputință să nu se strecoare în suflute o amărăciune și să nu se producă o stare nemulțumitoare, care numai favorabil nu va înrâri asupra mersului învățământului.

5. Lipsește o bibliotecă înzestrată conform cerințelor de astăzi. E un rău mare acesta, căci biblioteca este pulsul vieții culturale al unui institut, ea este mândria școlii, — și la noi ar trebui să fie mândria eparhiei întregi, biblioteca este necesară ca până de toate zilele pentru profesorii și elevii unei școli superioare. În lipsa unei biblioteci înzestrate cu cele mai indispensabile cărți și reviste de specialitate, profesorii nu sunt în situația de a se desvoltă, de a ține pas cu știința, care nu stă în loc, ci este în evoluție continuă, și urmarea firească este, că învățământul nu poate fi ținut la nivelul timpului.

6. Lipsește materialul de oameni, din care să se poată pregăti preoți buni. La toate teologiile e lege, ca pregătirile elevilor să fie omogene. La noi sunt primiți elevi cu cele mai variate pregătiri, și fără considerație la condiția lor morală.

Avem elevi cu 5—6 clase civile, 5—6—7 clase gimnaziale, cu 2 cursuri și maturitatea dela comerciale, absolvenți de pedagogie, avem — adevărat mai puțini — și elevi cu 8 clase și maturitate. Adevăratul greumânt al situației acesteia îl duc profesorii. De cari elevi să țină seamă la cursuri, de cei cu pregătiri inferioare? Atunci nu satisfac pe cei cu pregătiri bune. Țin seamă de aceștia? — îngreuiază progresul celor cu pregătiri slabe. Adevărat că între aceștia sunt unii — cu certificate bune de gimnaziu, — cari prin diligență neobosită se pot apropia de elevii cu 8 clase și maturitate, dar aceștia sunt numai excepții și nu schimbă convingerea generală, că pentru mulți elevi nu ar fi locul într'un institut teologic, chemat să ajungă alături de teologiile confesiunilor străine.

(Va urmă).

Cuvânt de adio.

— Unui erou mort în Rusia. —

În sunetul plângător și trist al clopotelor, ce au fost, — plecași și tu să-ți faci datoria față de patrie. Și în mijlocul mulțimii de voinici, — păraii din alte lumi; zimbetul înghețat pe buze, prefăcătoria de a-ți face voie bună, — tradau durerea după ai tăi. Tu chiuiai, dar sufletul ți-era negru. Tu presimțiai că te desparți deapănarea de satul tău, iar noi asemenea. Și a fost mult plâns, încât a plâns și cerul și numai pe înserate ne-am văzut de casă. Ne sosi epistola primă dela tine; e plină de mângăieri, că ești tiner și nu vei vedea „focul“, că vei fi de „slujbă“. O Doamne! tu ne mângăiai, în loc, ca noi pe tine. O Doamne! iată sufletele nobile. Nădejdea întărește și înfruntă orice pericol. „Nădejdea mea este Tatăl...“ Această virtute creștină, ți-a dat ție curaj, aceasta ne-a dat și nouă, — deși fatala soartă altcum a voit.

Tu dormi vecinicul somn în stepele Rusiei, în umilul cătun Potsocole, — de care până acuma n'au auzit nici neam de neamul tău.

Cu inima tristă și cernită, — după 2 ani de zile, abia acum trezit ceva din această durere, depun tristul meu adio pe mormântul străin al tău.

Moarte eroică ai murit. Porunca Cesarului e sfântă; „căci nu este autoritate decât dumai dela Dzeu“ (Rom. 13. 2). Istoria bisericească și profană e plină de războaie, purtate în numele dreptății. Războiul, la care ai luat parte, e războiul contra nelegiuirii; sugrumarea dreptului elementar al popoarelor. În împărăția dreptății în care ai ajuns, răzi de sbuciumările zilnice ale noastre și poate vei ceti și tu epitafe din Acheia: „O neam omenesc, ticălos și vrednic de milă, ce iute în lume apari și iute din lume dispari“. Vei zimbli zimbetul dreptilor la văzul nizuințelor zadarnice ale noastre și-ți vei întoarce fața în altă parte. Nu vrei să mai vezi nebunul nostru dans macabru, la care luai parte și tu în surta-ți vieață terestră. Tu vei îngrețosă, văzându-ne atât de dornici după niște monete, și pentru câștigul lor profanam cele sfinte, jefuim pe cel lipsit și de ce are, jurăm strâmb și alte multe. Căci iată dragul meu; de când te-ai dus de aici, lumea s'a stricat mult. Pe acel timp fiecare își vede de casa lui, bărbatul pe afară, femeia înlăuntru. Azi bărbatul dus fiind, femeia umblă de capul ei fără stăpânire. S'a stâns vieața liniștită a lumii, azi vezi nebuni, schilozi, azi toți sunt cuprinși de manii, e un cataclism pe toată linia. Cu toții dorim vremurile apuse, căci vai, vieața ni-e insuportabilă. În locul vecinic și liniștit al tău, nu sunt doriri, acolo e totul în lumină vecinică. Nu-ți pară rău, după această lume plină de rele și lacrimi. Din locul unde ești, plutească-ți duhul și pe aici și ne dă semne spre îndreptare, — cum ceruse odată bogatul din iad, pentru naamurile sale de pe pământ.

Tu și cu ceata soților tăi — mulți, foarte mulți, ați reformat o lume. Sângele vostru a făcut istorie scrisă cu litere roșii, pe cari noi n'o putem aprecia, și ale cărei urmări, le vor simți nepoții.

În pământ strein, — departe de țară și glia părintească, crucea ta umilă, va mai dură câțva și apoi va rămânea o mică movilă, pe lângă care țaranul rus va trece nebănind nimic. Așa e viața noastră „fum și floare și rouă de dimineață“. Sufletu-ți va pluti în etern, căci „Oamenii dorm, câtă vreme trăiesc și ei se deșteaptă numai la ceasul morții“. (Halima).

Ne pare rău, că ne-ai lăsat aici cu atâtea lacrimi, căci bine cunoști omenimea: ne despărțim cu greu unii de alții, cași când nu am merge toți pe o cărare. Aceasta ni-e soarta:

„De mai curând ori mai târziu...“

„Tot una e și rând pe rând“

„Ne ducem toți.“

Și noi te vom urmări și vom lăsa după noi regrete, rane adânci vindecabile, căci timpul și moartea le șterge toate și în fine și noi putem zice cu poetul:

„Din codru rupi o rămurea“

„Ce-i pasă codrului de ea,“

„Ce-i pasă unei lumi întregi
„De moartea mea.

Freământul trist al pădurilor Wolhiniei „mereu să va tot bate, tu vei dormi mereu“ și undele Niemenului vor trece nepăsătoare pe lângă mormântul tău, cum au trecut de secolii și vor trece în veci.

Dormi în pace, noi ne facem datoria creștinească pentru tine. Sufletul nu cunoaște distanță și aici sau acolo pentru el e tot atâta. Sufletul tău zică: Și voi muritori de vă abateți pe lângă mormântul meu, ziceți ca Dzeu să-mi deie odihna de veci, mie celui strein departe de ai mei.

N. Iliștu.

INFORMAȚIUNI.

Consistor plenar. Consistorul eparhial din Arad a ținut Joi, în 12/25 octombrie, ședință plenară sub presiunea P. S. Sale Dlui episcop diecezan *Ioan I. Papp*. S'a fixat termenul și scrutiniul și s'au numit comisari pentru alegerile congresuale. La alegerea de protopop pentru tractul vacant al Aradului s'a numit comisar P. O. Domn Dr. Gheorghe Ciuhandu, asesor referent consistorial. Au participat la ședință asesorii: Gheorghe Popoviciu, Cornel Lazar, Mihaiu Lucuța, Fabrițiu Manuilă, Mihaiu Păcățian, Traian Vățian, Dr. Gh. Ciuhandu, Iosif Moldovan, Vasiliu Goldiș, Gherasim Serb, Dimitrie Muscan, Nicolae Chicin, Sava Raicu, Petru Ionașiu, Petru Truția și Aurel Călnicean.

Conferința episcopilor gr. cat., ce s'a ținut în 8 octombrie a. c., în Blaj a luat următoarea hotărâre în chestia preparanțiilor:

„Conferința episcopilor Provinciei bisericesti de Alba-Iulia și Făgăraș, ținută la Blaj în 8 octombrie, a hotărât ca preparanțiile de băieți și fete gr.-cat. române de sub autoritatea Lor, să fie deschise cu rezerva ca deodată să se adreseze o scrisoare către Dl ministru de culte și instrucțiune publică, ca instrucțiunea dată comisarilor ministeriali în cauza activității și controlului din acele institutii, să fie modificată astfel, ca supraveghierea supremă să se exercite de stat numai în consonanță cu respectarea drepturilor autonome ale bisericii care i-le asigură legile. De altă parte controlul ce este a se deprinde din partea comisarilor guvernului, să corespundă întru toate cerințelor pedagogice“.

* **Profesorii preparanțiilor de stat și preparanțiile române.** O deputațiune a societății regnicolare a profesorilor de preparandii, s'a prezentat în zilele trecute la ministerul cultelor și în numele ei, directorul Ladislau Nagy a salutată pe ministrul contele Apponyi, exprimându-și convingerea, că măsurile luate de mi-

nistru în contra preparanțiilor române, nu numai că sunt juste, dar și necesare. Contele Apponyi mulțumind pentru salutul ce i-s'a adresat, a declarat că în construcția puternică a Ungariei de o mie de ani, s'au produs crepături, cari trebuie tencuite. În preparanțiile de învățători sunt formate generațiile viitoare, și cu drept cuvânt trebuie să așteptăm dela ele ca să învețe aceste generații nu numai cum să se reție dela tradarea de patrie, ci ca să fie cetățeni devotați ai patriei ungare.

Un preot român, care salvează steagurile ungu-rești. Zilele trecute tribunalul militar din Cluj a judecat procesul intentat preotului român dela Zizini I. Bogdan, care fusese acuzat, că în timpul invaziei românești s'a pus în serviciul armatei inamice. În decursul pertractării s'a dovedit, că numitul preot a procedat numai sub forța împrejurărilor, că a luat în apărare pe mai mulți consăteni maghiari, cari au fost scutiți de primejdia de a fi târați ca ostatici în România și că pe deasupra a ascuns cu grije dinaintea soldaților români toate steagurile cu colorile statului nostru, pe cari apoi după isgonirea armatei române le-a predat neatînse autorităților noastre. Preotul I. Bogdan a fost achitat.

Biblia se vinde ca niciodată. De când America a intrat în jocul de moarte al războiului, în Statele Unite se caută Biblia atât de mult, încât acum în cele mai multe librării americane nu se găsește din „cartea cărților“ nici un exemplar. Tipografiile societăților misionare lucrează zilnic 18 ore, și totuși nu răsbesc să tipărească numărul cerut de exemplare.

Controlarea strictă a celor ce se subtrag dela serviciul militar. Ministrul de honvezi a ordonat din nou ca poliția orașelor municipale și a celor cu magistrat să vegheze cu cea mai mare atențiune la gări, în târguri, birturi, cafenele și în toate localitățile, în cari se adună mai mulți oameni și se fac afaceri comerciale. Persoanele, despre cari s'ar presupune că n'au satisfăcut obligamentului militar, să fie provocate a se legitimă. Pe teritoriul comunelor mari și mici controlul se va face prin jandarmi. Cei ce la asențările de până acum au fost aflați de neapți, dar sunt fără ocupațiune, vor fi chemați imediat la serviciu militar.

Concedierea negustorilor. Ministrul de războiu a dispus, ca negustorii și industriașii concentrați, dacă sunt indispensabili pentru conducerea firmei pot să obțină mai des concediu, în cazuri motivate chiar și patru săptămâni.

Distincție. Profesorul dela școalele centrale române din Brașov, dl *Aurel Ciortea*, locotenent la regimentul 24 de honvezi, e distins a doua oară cu medalia „Signum laudis“ cu săbiile.

Criza de hârtie pentru ziare devine tot mai simțitoare. S'a cerut intervenția energică a primministrului Wekerle.

Papa dela Roma a introdus în Vatican asemnate de pâne.

O teribilă catastrofă de tren s'a întâmplat în Prusia, La stațiunea Schönhausen s'a ciocnit un tren de marfă cu unul personal, ce aducea 250 copii de școală dela o excursiune. Sărmanii copii dormeau. Mai multe vagoane s'au zdrobit și de sub ruinele lor au fost scoși 25 copii morți și mulți grav răniți.

† **Ioan M. Roșiu**. Din Biserica Albă se anunță moartea fostului avocat și primar al orașului, *Ioan M. Roșu*, fost deputat sinodal și congresual, membru al reprezentanței fundațiunii Gozsdu etc., unul dintre fruntașii vieții noastre publice. A trăit 69 de ani. Inmormântarea i s'a făcut în Biserica Albă, în 16 oct. n. Odihnească în pace!

Moarte de erou. Dr. Nicolae Hotăran, candidat de avocat, fiul dlui avocat Dr. Iacob Hotăran din Șiria, voluntar-corporal în regimentul 33 din Arad a murit moarte de erou în 6 oct. a. c., în luptele de pe frontul bucovinean. Transmitem îndureratei familii sincerile noastre condolențe.

Alegerea de preot. Ni se comunică din comuna frunțase Cermeiu, că la alegerea de preot, ținută în 8/21 oct. a. c., dintre 6 reflectanți a fost ales cu unanimitatea voturilor dl Cornel Magier abs. de teologie.

Poșta redacției.

Părintelui S. Stana, Vădaș. Am primit cu mulțumită. Se va publica.

Dlui A. Popa, Pesta. Mulțumesc pentru lucrarea trimisă. Se va publica în unul din numerii viitori.

BIBLIOGRAFII.

A apărut

Calendarul diecezan pe anul 1918.

Ediția și tiparul tipografiei diecezane din Arad. Conține cronologia, zilele, sărbătorile și mersul vremii în anul 1918. Calendar și sfaturi economice. Consemnarea târgurilor din Ungaria. Tarifa nouă poștală. Scala nouă a timbrelor. Șematismul metropoliei și în special al diezezei Aradului. Bucăți literare din peana unor scriitori distinși. Partea literară e împodobită cu clișeele preoților noștri militari, a eroilor, ce și-au jertfit viața pentru tron și patrie, și biografiile lor. Prețul unui exemplar cu șematism 1 cor. 20 filer, fără șematism 90 fileri. Se poate procura la

Librăria diecezană, Arad str. Deák Ferenc Nr. 35.

Nr. 3729/1917.

Concurs.

Prin aceasta se publică concurs cu termen de 30 zile pentru conferirea alor trei stipendii din fundațiunea „Teodor Pap”.

Îndreptățiți la aceste stipendii sunt, conform literelor fundamentale:

a) rudeniile fondatorului,

b) tinerii români ortodocși din orașul Giula,
c) în lipsa recurenților indicați sub a) și b) urmează îndreptățirea tinerilor români din întreaga dieceza Aradului, cari cercetează școale: elementare, civile, reale, comerciale, industriale, de agricultură, militare, gimnaziale, academii, ori universități și la institute teologice.

Concurenții au să-și înainteze cererile la adresa Consistorului ortodox român din Arad, ajustate cu următoarele documente originale ori autenticate la la vr'un notar public regesc:

1. Extras de botez din matricula botezaților, prevăzut cu clauzula parohului local, că respectivul și de prezent aparține bisericii române ortodoxe.

2. Rudeniile, cari reflectează la stipendii, au să prezinte și informațiune familiară, din care să fie evident gradul de înrudire cu fondatorul.

3. Atestat de paupertate dela direcția politică competentă, cu date specificate și pozitive despre starea materială a părinților concurrentului, precum și despre starea concurrentului însuși. — Atare atestat se cere și dela rudeni.

4. Testimoniu de pe anul școlar 1916/17, iar universitarii despre toate cursurile, respective semestrelor ascultate, respective document despre rezultatul în examenele prestate.

5. Certificat medical, dela vre-un medic oficial, despre starea sanitară a recurrentului.

6. Dacă recurrentul ar fi întrerupt studiile, are să dovedească prin act autentic: unde, în ce calitate a petrecut timpul respectiv și cu ce conduită?

7. Concurrentul va avea să arate în petițiune și aceea, că este asentat ori ba? Dacă da, de când e asentat și când are să-și facă stagiul militar? Apoi că: unde și la ce fel de școală are de gând să-și continue studiile? Dacă e student de școale medii, ce carieră are de gând să-și aleagă după terminare? De unde mai are stipendii, ori ajutor și în ce sumă?

De asemenea să arate recurenții și adresa, la care să li-se trimită la vremea sa rezoluția consistorială.

Arad, ședința cons. dela 15/28 Septemvrie 1917.

Consistorul ort. rom. din Arad.

Nr. 3053/1917.

Concurs.

Prin aceasta se publică concurs cu termen de 30 zile, pentru conferirea unui stipendiu anual de 800 cor. din fundațiunea diecezană „Simeon Iosif Popoviciu-Paffy”, pentru un tânăr, care s'ar pregăti de profesor pentru catedra de economie la institutul ped-teologic din Arad.

Concurenții la acest stipendiu au să prezinte:

1. Extras de botez din matricula bisericească, despre aceea că e născut și botezat în biserica noastră ortodoxă română și că de prezent îi aparține acesteia.

2. Atestatul de paupertate, redactat de respectiva antistie comunală, în termeni detaliați despre starea materială a recurrentului și părinților lui; iar atestatul să fie vidimat de conducătorul oficiului parohial.

3. Certificat medical dela vr'un medic oficios, despre starea sanitară a petentului.

4. Testimoniu de maturitate gimnazială.

5. Act de legitimare despre starea petentului din punctul de vedere militar, — de e asentat ori ba, și dacă da, când are să-și facă serviciul militar.

Recurenții, cari vor fi terminat cursul studiilor teologice la seminarul din Arad, în senzul literilor fundaționale vor fi preferiți.

Reflectanții la acest stipendiu să arate exact adresa, la care vor să primească de aici răspunsul.

Arad, șed. cons. 15/28 sept. 1917.

Consistorul ort. rom. din Arad.

Nr. 3821/1917.

Concurs.

Prin aceasta se publică concurs cu termin de 30 zile pentru un stipendiu anual de 1000 cor., din fundațiunea diecezană „Ana Iorgovici-Ebeșfalvai” pentru un tinăr, care s'ar pregăti de profesor pentru catedra de caligrafie, desen și geometria descriptivă și lucrul de mână (slöjd) dela institutul preparandial diecezan din Arad.

Concurenții la acest stipendiu au să prezinte:

1. Extras de botez din matricula bisericească despre aceea, că e născut și botezat în Biserica noastră ortodoxă română și că și de prezent îi aparține acesteia.

2. Atestat de paupertate, redactat de respectiva antistie comunală, în termeni detailați despre starea materială a recurentului și a părinților lui; iar însuși atestatul să fie vidimat de conducătorul oficiului parohial.

3. Certificat medical dela vr'un medic oficios despre starea sanitară a petentului.

4. Testimoniu de maturitate gimnazială.

5. Un act de legitimație despre starea petentului din punct de vedere militar, de e asentat ori ba, și dacă da, când crede să-și facă serviciul militar.

Se observă, că stipendiul pus în prospect, va putea fi acordat numai sub condițiunea, ca stipendiul să intre în serviciul numitului institut cel puțin atâția ani, câți va ținea știpeștierea, la din contra va fi obligat la restituirea totală a știpeștiului beneficiat.

Arad, șed. cons. 15/28 septembrie 1917.

Consistorul ort. rom. din Arad.

Nr. 3053/1917.

Concurs.

Prin aceasta se publică concurs cu termin de 30 zile pentru conferirea unui stipendiu de 252 cor. din fundațiunea „Simeon Iosif Popoviciu-Paffy”.

Indreptățiți la acest stipendiu sunt descendenții familiei Popa din Buteni, ori membrii din familia cutărui preot de acolo, care concurent ar studiă bine la vr'o școală elementară, civilă ori gimnazială din patrie.

Concurenții la acest stipendiu au să adnezeze la petițiune:

a) extras de botez din matricula bisericească, că e născut român gr.-or., iar extrasul să fie provăzut cu clauzula parohului local, că concurentul și de prezent aparține bisericeii române ortodoxe.

b) Justificarea descendenței din familia Popa sau că e fiu de preot din Buteni.

c) Atestat de paupertate dela diregătoria politică competentă, cu date pozitive despre starea materială a părinților și însuși recurentului. Atestatul să fie vidimat și de oficiul parohial concernent.

d) Certificat medical despre starea sanitară de acum a recurentului.

e) Certificat de moralitate dela parohul local.

f. Testimoniu școlar despre ultimul an de studiu și indicarea locului și a școlii, unde vrea să-și continue studiile.

Recurenții la știpeștiu au să-și instrueze petițiunile de concurs cu:

a) extras de botez dis matricula bisericească;

b) cu toate acele documente de concurs, cari sunt indicate mai sus sub lit. c)—f).

Se observă, că ajutoarele puse în prospect prin acest concurs se vor acordă numai pentru durata anului școlar 1917/1918, și că acordarea nu învoalvă nici un angajament pentru viitor.

Arad, șed. cons. 15/28 sept. 1917.

Consistorul ort. rom. din Arad.

Concurs

Sistemizându-se postul de capelan temporal pe lângă parohul din Giriș (Körösgyères) Romul Mangra, pentru îndeplinirea acestui post, se publică concurs, cu termin de alegere de 30 zile, dela prima publicare în organul oficios.

Beneficiul este următorul:

1. Din 38 iug. a) 1200 □ st. pământ parohial, capelanul are 12 iug. a) 1200 □ st.

2. Din birul parohial $\frac{1}{2}$.

3. Din stole $\frac{1}{2}$.

Casa parohială cu intravilanul, o folosește parohul. Deci de cuartir se va îngriji capelanul.

Darea după beneficiu, o va solvi-o capelanul fiitor.

Parohia este de clasa I, deci recurenții sunt poftiți a-și înaintă petițiile cu documentele originale pretinse în concluzul sinodal de Nr. 84/910 și cu atestat de moralitate, adresate comitetului parohial din Giriș, la P. O. oficiu protopopesc din Oradea-mare, având a se prezentă cu stricta observare a prescrișelor regulamentare, în sf. biserică de acolo, pentru a-și arată capabilitatea în tipic, cântare și oratorie.

Alesul va aveă a săvârși toate funcțiunile în și afară de biserică, să țină regulat oarele de catehizațiune, fără a pretinde pentru catehizări ceva dela biserică.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Andrieu Horvath* m. p., protopopul Orăzii-mari.

—□—

2—3